

I udviklingen af faget som linjefag har vi trukket på den forskning, som har fundet sted udenfor dette område og den massemedieundervisning, der er foregået indenfor forskellige faglige traditioner (f.eks. i dansk, formning og samfundsfag).

På Jonstrup har vi haft frilæsningshold i mediekundskab på 56 timer. På disse timer når de studerende kun til på et grundlæggende niveau at producere og analysere. Jeg mener ikke, at det er tilstrækkeligt.

I seminarieregie bør mediekundskab ligge som linjefag, dels fordi der til massemedierne knytter sig et særligt stof- og undersøgelsesområde, og dels fordi det bliver vigtigt at kvalificere nogle lærere til at tage sig af dette område i folkeskolen. Her tænkes på, at de enkelte skoler får brug for lærere, der kan undervise i dette fagområde, men også kan yde hjælp og støtte for andre lærere, som ønsker at inddrage dette nye felt i deres undervisning.

Folkeskolen får brug for lærere, der har baggrund for kvalificeret at arbejde med medierne. Lærere som kan støtte børn og unge i ikke kun teknisk og formelt at bruge medierne, men også lære dem at knytte psykologiske, kulturelle og samfundsmæssige aspekter til brugen, således at de kan lære at forholde sig kritisk til medierne og betragte dem som redskaber, de selvstændigt kan bruge til handling og deltagelse i skolen og i det lokale miljø udenfor skolen. Det må ligge i en demokratisk målsætning at lære børn og unge at udtrykke og meddele sig i de udtryks- og kommunikationsformer, som er dominerende i kulturen idag. Børn og unge bør ikke kun være modtagere af andres kulturformer, men stimuleres i at skabe deres egne med de særlige synsvinkler og udtryksformer, der er karakteristiske for børn og unge, således at de kan indgå i udviklingen af en børne- og ungdomsoffentlighed i lokalsamfundet.

Birgitte Holm Sørensen er kandidatstipendiat ved Danmarks Lærerhøjskole, Afdelingen for mediepædagogik.

Linie Medie på KDAS - om det igangværende forsøg i mediekundskab som liniefag på Københavns Dag- og Aftenseminarium

Af Hans Cornelius

Forhistorien

Kort fortalt handler det om fire seminarielærere, som hver for sig længe havde drømt om at arbejde med medier i læreruddannelsen på et rimeligt kvalificerende niveau. Vi havde hver især flere års praktiske og teoretiske erfaringer med medier bag os - især med undervisning i forskellige skoleformer og kurser på DLH, seminarium og andre steder. Vi repræsenterede forskellige faglige kompetenceområder, idet vi underviste i henholdsvis dansk (Else Lammers), formning (Arne Nørager), psykologi (Thorleif Frøkjær) og pædagogik/undervisningslære (Hans Cornelius), og denne fagkombination fandt vi egentlig var ganske god!

Da beslutningen om at søge mediekundskab etableret som forsøgs-
liniefag endelig var taget i november 1986, gik det ret stærkt. Vi researchede alt, hvad der forelå af studieplaner og fagbeskrivelser inden for medie/kommunikationsuddannelser i Skandinavien, udarbejdede vores egen (se senere) og fik den - 3 uger efter vort første møde - enstemmigt igennem lærerrådet. Medio marts 87 forelå godkendelse fra direktoratet (som dog ønskede en stramning af vores forslag til eksamen).

Af vores intense planlægningsaktiviteter finder vi det værd at omtale en meget udbytterig studietur til medieinstitutioner i Århus (Århus Video Workshop, Byhøjskolens Medielinie, Århus Filmværksted og Mediecentret for unge) og Viborg (Videogruppen, DR's Båndværksted, Videoskolen og Radio Viborg). Disse besøg og de kontakter, der blev etableret, var kolossalt inspirerende for det forsøgsarbejde, vi selv stod for at skulle igang med.

Starten

1. september 1987 mødtes vi lærere så med de mediestuderende for første gang. Interessen forud havde været overvældende: ca. 60 lærerstuderende havde før sommerferien indtegnet sig, og der måtte derfor en omstændelig, men ikke særlig heldig udvælgelsesprocedure til, før vi kunne indkalde de 25, som skulle udgøre holdet.

"Holdet" viste sig at være en noget abstrakt størrelse: i de første uger skete en stadig udsivning med supplering fra ventekøen tilføje. Årsagen hertil skal søges i flere forhold. Dels var der en udbredt utilfredshed med den foretagne udvælgelse af holddeltagere, dels havde nogle nok ikke helt gjort sig arbejdsbyrden klar (mediekundskab er at betragte som et ekstra liniefag oven i de 2 obligatoriske, hvilket medfører 8 ugentlige timer mere + forberedelse + eksamensforpligtelse), dels var fagets økonomiske grundlag ganske uafklaret.

Økonomi og apparatur

Med godkendelsen fra direktoratet fulgte en bemærkning om, at der ikke dermed var bevilget midler til indkøb af supplerende apparatur. Og det skal ikke være nogen hemmelighed, at problemerne med at fremskaffe de fornødne bevillinger til fagets gennemførelse har præget forløbet og ikke mindst optaget lærerne. Efter at vi ved afslutningen af det første år stod over for risikoen for helt at indstille forsøget, lykkedes det heldigvis eftersommeren 88 at få de sidste midler i hus, så vi i dag synes, at vi har faciliteter, så vi er i stand til at tilbyde en forsvarlig medieundervisning.

I medielokalet kan vi nu forevise 16 mm film, anvende lyd/dias, optage og klippe lydprogrammer og optage og editere videoprogrammer; takket være en lærers praktiske snilde råder medieundervisningen således nu over såvel et klippebord til lyd som en editeringspult til video (begge dele mobile).

Det skal her bemærkes, at disse faciliteter ikke kun er forbeholdt medielinieholdet; HF-fællesfag og HF-tilvalgsfag i film- og TV-

kundskab samt seminariets øvrige undervisningsvirksomhed nyder også godt af, at der blev etableret en medieundervisning med rimeligt udstyr. Naturligvis er der ikke tale om professionel standard - det sætter økonomien grænser for - men de arbejdsmuligheder, de lærerstuderende har, bør også stå i et rimeligt forhold til de vilkår, der bydes i de skoler, hvor de kommer til at virke.

Fagbeskrivelse

Nedenfor gengives den fagbeskrivelse, som - med forlangte ændringer vedrørende eksamen - er gældende for medieliniefaget. Disponeringen svarer til den, der er anvendt ved liniefagsbeskrivelser i bekendtgørelsen om læreruddannelsen (nr. 369 af 11. juni 1986).

Vi har dog tilføjet et afsnit om studieformer. Det var vigtigt for os at præcisere nogle principper, som skulle være gældende for undervisningen:

- at teori og praksis, analyse og produktion skulle veksle,
- at undervisningen skulle tilrettelægges dels som kursusforløb (især øvelse i tekniske færdigheder) dels som projektorganiserede tematiske forløb,
- at praktikken (på undervisningsinstitutioner eller medieproduktionssteder) skulle have en central plads,
- at ekskursioner og studiebesøg skulle indgå som en integreret del af studieforløbet,
- at eksperter uden for lærergruppen skulle medvirke som gæstelærere.

Mediekundskab som liniefag

Stk. 1. Formål

Formålet er, at de studerende i teori og praksis erhverver sig indsigt i trykte, auditive og visuelle mediers samfundsmæssige funktion og opnår forudsætninger for at udnytte deres muligheder i undervisning og oplysningsvirksomhed.

De studerende skal erhverve sig:

1. viden om kommunikationsprocessen og dens vigtigste teorier; færdighed i at analysere og vurdere medieprodukter og øvelse i at foretage mediedidaktiske overvejelser med henblik på en selvstændig produktion;
2. erfaringer med den kreative proces og færdigheder i den praktisk-tekniske side af arbejdet med forskellige medieproduktionsformer;
3. indsigt i mediepædagogik, dvs. de didaktiske og metodiske overvejelser og beslutninger der ligger til grund for mediernes integration i faglige formidlingsopgaver med henblik på en given målgruppe;
4. forudsætninger for at kunne varetage undervisning i mediekundskab i folkeskolen - svarende til f.eks. valgfaget filmkundskab som angivet i formålet (bek. 28. nov. 1975, §6) og det vejledende forslag til læseplan (vejl. 12. maj 1976) - samt i ungdoms- og aftenskolen.

Stk. 2 Indhold

Indholdet er:

PRODUKTION

1. Kurser i de forskellige mediers teknik og virkemidler.
2. Selvstændige produktioner inden for de forskellige medier med hensyn til planlægning, målgruppe og mediets egnethed.

ANALYSE OG VURDERING

Samfundsfaglige aspekter som:

1. Mediernes historie og udvikling.
2. Mediepolitik.
3. Mediernes ideologiske funktion.
4. Mediernes økonomi og produktionsvilkår.
5. Mediernes påvirkning og afhængighed af samfundet.

Psykologiske aspekter som:

1. Mediernes receptive side: fascination, behov - receptions muligheder.
2. Mediernes betydning for begrebsdannelse og tænkning.
3. Mediernes betydning for socialisation og personlighedsdannelse.

Kommunikative aspekter som:

1. Forskellige former for indholdsanalyse.
2. Genreanalyse.
3. Receptionsanalyse og institutionsanalyse.

Æstetiske aspekter som:

1. Mediernes æstetik, udtryksformer og fascinationsmuligheder.

PÆDAGOGIK

1. Undersøgelse af mediernes pædagogiske muligheder, herunder mediernes anvendelse i forskellige fag og tværfagligt.
2. Anvendelsen af medierne i forskellige alders- og samfundsgrupper.
3. Didaktik med henblik på medieundervisning i forskellige skoleformer.

Stk. 3. STUDIEFORMER

Undervisningens analyserende og produktive sider forløber i vekselvirkning, som grundlag for at de studerende kan vurdere brugen af medier i forskellige formidlingssituationer.

Undervisningen tilrettelægges dels som kursusforløb og dels som projektorganiserede forløb.

I studieforløbet indgår en 4 ugers praktik.

De studerende kan vælge at gennemføre praktikken indenfor følgende områder:

- på en undervisningsinstitution, hvor medier indgår i det pædagogiske arbejde eller i en skoleform, hvor der drives medieundervisning!
- på lokale radio- og TV-stationer, samt Danmarks Radio;
- i private virksomheder, som producerer trykte, auditive eller visuelle medieprogrammer, eller virksomheder som i en intern eller extern formidling arbejder med medier.

Desuden vil der i studieforløbet indgå ekskursioner til forskellige institutioner og virksomheder.

Stk. 4. Eksamen

Eksamen består af en mundtlig prøve:

1. En medieproduktion udarbejdet af den studerende - individuelt eller i gruppe - i sidste semester. Emne og medievalg godkendes af læreren inden semestrets påbegyndelse.
2. En rapport, der beskriver arbejdsprocessen og de mediedidaktiske overvejelser i forbindelse med produktionen, og som afspejler udbyttet af de kurser og projekter, undervisningen har omfattet.
3. Et forelagt medieprodukt (fremmedproduktion) som analyseres og vurderes med henblik på genre og æstetik i relation til en given målgruppe samt hvad angår pædagogiske og tekniske kvaliteter.

Der gives forberedelsestid.

Der gives en eksamenskarakter. Karakteren bygger på en samlet vurdering af prøverne.

Indholdet af studieforløbet

Som man vil forstå af det foregående, blev planlægningsdrøftelserne med de studerende præget af de muligheder, der var fra starten; vi enedes om at satse den sparsomme økonomi på lydsiden. Og selv om mange studerende havde set hen til at skulle udfolde sig i videomediet, viste denne nødtvungne satsning sig - ud fra en pædagogisk synsvinkel - ikke at være så dårlig endda. Faktisk har vi på baggrund af disse erfaringer valgt samme start med mediehold II.

Radio/lyd:

1. semester blev altså koncentreret om radio - produktion og analyse. At lave små lydindslag, både ude og hjemme, viste sig til de studerendes overraskelse at være uhyre tidkrævende. Et af produkterne blev et PR-program om mediestudet.

Flere udsendelsestyper er blevet gjort til genstand for analyse. Et forløb drejede sig om P4 på P1, hvor 3 TVÆRS-udsendelser fra forskellige tidspunkter af programmets levetid blev sammenlignet (offentlighedsteori, argumentationsanalyse, sokratiske samtale); programmerne og de fundne forskelle blev derpå indgående diskuteret ved et møde i Danmarks Radio med medlemmer af P4-redaktionen.

Gennemgang af radiolovgivning og -struktur vekslede med besøg på en lokalradiostation (Ballerup Nærradio) og Danmarks Radio (Båndværkstedet, Radioavisen, Pladediskoteket).

Journalistik:

Arbejde med interviewet - praktiske øvelser især med lyd som medium. Formidling i skriftlig og visuel form; det sproglige udtryk, adaptation og forskellige genrer inden for journalistisk virksomhed. Konkret blev læserbrevet og pjecen genstand for analyse og egenproduktion.

Senere forestod en gæstelærer, grafikerens Eric Mourier, et kursus i lay-out; med baggrund i dette udarbejdede holdet en brochure, der skulle tjene som PR-materiale for næste mediehold.

Lyd/dias:

Et introduktionskursus blev ledet af en gæstelærer, Ronnie Engstrøm, AV Laboratoriet på Kunstakademiet. Efter nogle øvelser i egenproduktion afsluttedes dette forløb med et besøg på Forsøgscentret i Lejre, hvor fotograf Ole Malling foreviste et par lyd/dias-serier beregnet for forskellige målgrupper og med holdet diskuterede mediedidaktiske, tekniske og andre overvejelser bag disse produktioner.

Som optakt til lyd/dias-kurset var der taget fat på en begyndende filmanalyse, idet udvalgte film blev vist og diskuteret især med henblik på rytme (klipping, tempo, lydsidens sammenspil med billedet).

Børn, unge og medier

På baggrund af eksempler fra TV drøftedes især mediernes psykologiske påvirkningsmuligheder af børn og unge og deres muligheder for kreativt at arbejde med mediesproget; teorier fra medieforskningen blev diskuteret.

Holdet fulgte samtidig den offentlige forelæsningsrække ved Center for mediepædagogik og medieforskning på DLH (forår 1988). Emnerne for de 5 forelæsninger faldt fint i tråd med vores tema, som afsluttedes med et besøg på Statens Filmcensur, hvor filmcensur J. Bruun Pedersen gennemgik kriterier for forbud og fra-klip og viste eksempler herpå.

Video/TV

Et intensivt kursus i elementær videoteknik blev gennemført på en såkaldt "medielejrskole" på Sjællands Odde (en forlænget week-end); kameraøvelser ude i landskabet vekslede med analyser af optagelserne hjemme. Filmiske virkemidler blev demonstreret dels ved analyser af film- og TV-eksempler, dels ved praktiske øvelser.

Kurset afsluttedes med instruktion i brugen af det i mellemtiden anskaffede editeringsudstyr.

Ved et besøg i TV-byens B&U-afdeling gennemgik Gunver Bjerre kriterier for programvalg og fremviste studiefaciliteter. Alternative produktionsmuligheder blev præsenteret ved et besøg på Det Danske Filmværksted.

Samfundsmæssige aspekter

Økonomien, det politiske spil omkring medierne blev taget op af en af seminariets samfundsfagslærere, Margit Thorsvang, på grundlag af den aktuelle serie om kampen om hybridnettet (DR-TV efterår 88).

Nyhedsformidling i TV

En anden kollega, Peter Meedom, dansklærer, foretog sammen med holdet analyser af TV-avisen.

Medieundervisning - mediepædagogik

Undervisningsmaterialer til filmkundskab blev præsenteret (eksempler fra filmhistorien og analyseegnede filmcitater). Analyse af billeder og reklame-TV, specielt med henblik på visuelle virkemidler og filmsproglige udtryksformer lå i naturlig forlængelse heraf.

Et kursus i dramaturgi ved Flemming Arentoft, RUC, på grundlag af filmen "Gøgereden" hjalp de studerende til at få hold på "historien" i deres egne produktioner.

Gennem rapporter over forsøgs-udviklingsarbejder, undervisningsvejledninger og ikke mindst ved besøg af en lærer, Kirsten Wangebo, som viste eksempler på elevproduktioner, fik de studerende et indtryk af, hvordan der i skolen kan arbejdes med medier.

Den mediepædagogiske side af studiet har omfattet produktion og analyse af udvalgte undervisningsmaterialer samt kriterier for målgruppeafprøvning og produktevaluering.

Medieinstitutionsbesøg: Den danske Filmskole og Filmmuseets Bibliotek samt Teknologi- og Informatikcentret i Københavns Kommune; de første institutioner kunne naturligvis fortælle om henholdsvis uddannelser i filmbranchen og informationsmuligheder, når det gælder levende billeder. På TIC demonstrerede afdelingsleder Jes Løvendahl med udvalgte eksempler muligheder og udviklingsperspektiver for interaktiv video i skole og oplysningsarbejde.

Praktik

Praktikken var placeret i januar i det sidste af de 2 studieår og omfattede 4 uger á 20 timer. Praktikmuligheder var blevet drøftet ved flere lejligheder, de studerende formulerede deres ønsker og op søgte selv de ønskede steder. Ikke alle henvendelser gav bonus, men ved stædig og energisk indsats lykkedes det de studerende at komme ind på følgende - lærerige - områder:

Børne- og ungdomsafdelingen i Danmarks Radio (TV-produktion og selvstændig interview-undersøgelse af børns syn på krig, vold, nationalisme, propaganda og fjendebilleder i TV).

Københavns Radio ("føl" på journalistiske opgaver: research, optagelser i studie og i marken, klipning, efterkritik).

Roskilde Lokal-TV (deltagelse i alle typer arbejde på stationen og ude i oplandet samt produktion af to selvstændige programmer).

Privat produktionsselskab (AVIDAN-TV) (produktionsopgaver af forskellig art, hovedsagelig TV-reklamer og PR-videoer).

Radio Gladsaxe (aktiv medvirken i et "skoleradio-projekt", hvor børn i 2. klasse lavede eventyr og udsendte de selvproducerede programmer i lokalradioen).

Praktikken gav tydeligvis meget - til alle involverede parter. Praktikværterne (som måske i starten havde været skeptiske og forbeholdne) gav udtryk for stor tilfredshed med de studerendes deltagelse og indsats. Videregivelse af erfaringerne fra praktikken gav de studerende lejlighed til at formidle deres personlige oplevelser og faglige udbytte til kammeraterne og lærerne på en så engageret måde, at det kunne bekræfte praktikkens helt centrale og uundværlige plads i studiet.

Eksamensprojekter

I skrivende stund har de studerende indleveret deres eksamensprojekter - men endnu ikke været oppe til eksamen. Men så meget kan dog røbes, at erfaringerne fra praktikken helt åbenbart er blevet udnyttede og udbyggede i de produktioner (videoer og radioudsendelser), der sammen med følgerapporter er afleveret.

Nyt mediehold

Vores første ansøgning om oprettelse af et liniefagshold i mediekundskab blev fulgt op af en ny året efter. Ansøgningen blev imøde-

komet, og i februar 1989 startede "Medie II" - som kan nyde godt af de erfaringer, vi indhøstede med det netop afsluttede. Og dog - bortset fra, at vi havde en problematisk start på grund af økonomien, og at vi gerne ville have ofret mere tid på de enkelte deldiscipliner - finder vi vist, at forløbet har været ganske indholdsrigt og udbyttegivende.

Medieundervisning/-pædagogik i skole og læreruddannelse

For tiden arbejder et ministerielt nedsat udvalg med planer for en ny læreruddannelse. På baggrund af vore foreløbige erfaringer fremsendte medielærergruppen en skrivelse til udvalget.

Lad mig afslutte denne artikel med et uddrag af de synspunkter, vi har udtrykt i henvendelsen til læreruddannelsesudvalget:

"Det er vores opfattelse - og naturligvis baggrunden for vores ønske om at oprette mediefag som liniefag - at det er bydende nødvendigt, at lærere har et grundigt kendskab til mediernes samfundsmæssige og kulturelle funktion, deres pædagogiske muligheder i undervisning og oplysningsvirksomhed og deres betydning som påvirkningsfaktor af mennesker, først og fremmest børn og unge.

Vi har erfaret, at der blandt lærerstuderende er en udbredt interesse for at studere medier på liniefagsniveau, og alene denne kendsgerning giver støtte til tanken om et selvstændigt fag, hvor der gives muligheder for et dyberegående studium af fagområdets mange praktiske og teoretiske aspekter.

I disse år arbejdes der i undervisningen i forskellige skoleformer - bl.a. under Folkeskolens Udviklingsråd - kreativt med medierne, f.eks. gennem elevproduktion af lyd- og TV-programmer. De fleste af de lærere, der forestår dette, er selvlærte og har suppleret deres kundskaber og færdigheder på tilfældige korte kurser (udbudt af f.eks. amtscentraler, lærerhøjskoleafdelinger eller firmaer). Behovet for en mere systematisk og målrettet uddannelse inden for feltet er evident og vil bestemt ikke blive

mindre i de kommende år. Det må være naturligt, at en sådan uddannelse indgår som en del af en nyuddannet lærers ballast.

I hvilken læreruddannelsesstruktur mediekundskab/-fag skal integreres, har vi ikke gjort os præcise forestillinger om; men vi kan dog umiddelbart se mediefagområdet blive behandlet i to sammenhænge:

1. I tværfaglige forløb over f.eks. et semester integreres medierne i faglige formidlingsopgaver. Forudsætningen for produktion af programmer er en fortrolighed med mediernes tekniske funktion og udtryksmæssige muligheder. Viden og færdigheder på dette felt erhverves i korte kursusprægede forløb, som kan indgå funktionelt i det overordnede projektforb. Mediedidaktiske overvejelser går hånd i hånd med den kreative proces med at strukturere indholdssiden i forhold til en given målgruppe.

2. I andre fag. Elementer af medieområdet kan naturligt tages op til behandling i andre af læreruddannelsens fag. Blot nogle nærliggende eksempler: Dansk (det udvidede tekstbegreb), samfundsfag (mediernes samfundsmæssige rolle), historie (mediernes dokumentariske kildeværdi), retorik (selvkonfrontation på TV), drama (optagelse), formning (billedudtryk), pædagogiske fag (mediedidaktik og -pædagogik; børn og videovold).

For os at se bør sådanne mediekundskaber og -færdigheder høre til de basale klasselærerkvalifikationer, og altså udgøre en del af klasselæreruddannelsen.

Med henblik på at sikre tilstrækkelige kvalifikationer til at forestå undervisning i mediefag (som valgfag i folkeskolens ældste klasser og ungdomsskolen) bør en uddannelse på liniefagsniveau fastholdes".

Skrift, lyd og billede - om mediefag som forsøg på VUC, Randers 1987 - 1989

Af Jette Tybjerg

Forhistorien

På en dejlig forårsdag 20. april 1986 mødtes undervisere og forskere på Århus Universitet. SMID havde taget initiativ til et seminar og inviteret undervisere i folkeskolen, gymnasier, HF og HF-enkeltfag (VUC) til en statusopgørelse over omfanget af massekommunikationsundervisningen. Der blev udtrykt et behov for en styrkelse af undervisningsområdet samt et øget samarbejde mellem forskere og undervisere.

På mødet nedsatte man to udvalg, ét for folkeskolen og ét for gymnasier/HF og VUC, der skulle se nærmere på de faglige og pædagogiske muligheder for massekommunikation. Jeg kom til at sidde i sidstnævnte gruppe. Inspireret af diskussioner om mediefag som et selvstændigt fag eller en styrkelse af massekommunikation i de eksisterende fag, igangsatte jeg et forsøg med et selvstændigt mediefag, der byggede på mine to fag, dansk og samfundsfag.

Forsøgene i mediefag er kørt på VUC, Randers i 2 forløbne år, 1987-88 og 1988-89.

Målsætning for mediefag

Formålet med mediefag er at sætte eleverne i stand til at forstå, analysere og producere til aviser og radio. Det er at give eleverne viden om den nuværende og fremtidige mediestruktur. De skal opnå en helhedsopfattelse af mediernes funktion og rolle i politiske, økonomiske og sociale sammenhænge. De skal lære at analysere mediernes indhold og forstå, hvorledes medierne påvirker det enkelte individ og fungerer i samfundet.

Mediefag henter teori og metoder fra fagene dansk og samfundsfag.